

ქუჩაში მცხოვრები და/ან მომუშავე ბავშვები საქართველოში, ეკონომიკური გამოწვევები და სოციალური განწყობა

ლამარა ქანდაურიშვილი¹

¹სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

აბსტრაქტი

ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების ირგვლივ არსებული მძიმე ვითარება წარმოადგენს მნიშვნელოვან პრობლემას. კვლევის მიზანია ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების პრობლემების მოძიება და სხვადასხვა კვლევასა თუ ანგარიშზე დაყრდნობით შეჯერებული ინფორმაციის წყალობით ხსენებული პრობლემური საკითხის შესახებ საერთო სურათის წარმოჩენა. სოციალური სამსახურები ქვეყანაში ფუნქციონირებს მნიშვნელოვანი ხარვეზებით, რაც გამოწვეულია თავად ამ სამსახურებში არსებული სხვადასხვა სახის რესურსების არქონითაც. გამოიკვეთა ის ზიანი, რისი მოტანაც სოციალურ სამსახურებს შეუძლიათ იმით, რომ არ არიან სათანადოდ ჩართულები ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების ირგვლივ არსებული პრობლემური საკითხების შესწავლასა და მათ მოგვარებაში. ქვეყანაში არსებულ ადგილობრივი თუ საერთაშორისო ორგანიზაციების ჩართულობას დადებითი წვლილი შეაქვთ მზრუნველობა მოკლებულ ბავშვთა პრობლემების განხილვასა და მათი მოგვარების სხვადასხვა ალტერნატიული გზების მოძიებაში.

საკვანძო სიტყვები: ქუჩაში მცხოვრები ბავშვები, სოციალური სამსახური, მზრუნველობა მოკლებული ბავშვები

ციტირება: ლამარა ქანდაურიშვილი. ქუჩაში მცხოვრები და/ან მომუშავე ბავშვები საქართველოში, ეკონომიკური გამოწვევები და სოციალური განწყობა. ჯანდაცვის პოლიტიკა, ეკონომიკა და სოციოლოგია, 2023; 7 (1)

Children living and/or working on the street in Georgia, economic challenges and social mood

Lamara Kandaourishvili¹

¹ Faculty of Social and Political Studies, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Tbilisi, Georgia

Abstract

The dire situation surrounding street children is a significant problem. The purpose of the research is to find the problems of children living on the street and present a general picture of the mentioned problematic issue according to various studies and reports. Social services in the country function with significant gaps, which is caused by the lack of various resources available in these services. The damage that social services can do by not being properly involved in studying and addressing the problematic issues surrounding street children has been highlighted. The involvement of local or international

organizations in the country makes a positive contribution to discussing the problems of children deprived of care and finding different alternative ways to solve them.

Keywords: street children, social service, children deprived of care

Quote: Lamara Kandaourishvili. Children living and/or working on the street in Georgia, economic challenges and social mood. Health Policy, Economics and Sociology, 2023; 7 (1)

შესავალი

ბავშვთა უფლებები და მათი უზრუნველყოფა ერთ-ერთი გლობალური გამოწვევაა. ბავშვთა უფლებების საკითხი გათვალისწინებულია სხვადასხვა ქვეყნის მიერ, როგორც სამთავრობო, ისე - არასამთავრობო დონეზე. დიდი ყურადღება ექცევა ბავშვების მიმართ დისკრიმინაციას ნებისმიერი ნიშნით და მნიშვნელოვანი საერთაშორისო ნაბიჯებიც იდგმება ამ პრობლემის აღმოსაფხვრელად. 1989 წელს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურმა ასამბლეამ მიიღო „ბავშვის უფლებათა კონვენცია“, რამაც მნიშვნელოვნად აამაღლა ცნობიერება ბავშვთა უფლებების შესახებ.

ბავშვთა უფლებების ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი დარღვევა, რაც გლობალური სამყაროსთვის უდიდეს გამოწვევას წარმოადგენს, გახლავთ მათი დატოვება სიცოცხლისთვის მნიშვნელოვანი ელემენტარული პირობების გარეშე. ბავშვისთვის სიცოცხლისთვის აუცილებელი ელემენტარული პირობების მისანიჭებლად, პირველი და უმთავრესი ეტაპი არის მისი უზრუნველყოფა საცხოვრებელი ადგილით. უსახლკარო, ქუჩაში მცხოვრები ბავშვები ჯერ კიდევ გადაუჭრელ პრობლემას წარმოადგენს როგორც მსოფლიოში, ასევე საქართველოში.

მზრუნველობამოკლებული ბავშვები განიცდიან ეკონომიკურ სიდუხჭირეს, რაც მთავარი მიზეზია იმისა, რომ ქუჩაში მცხოვრები ბავშვები დაკავებულნი არიან მათი ასაკისათვის შეუფერებელი ფიზიკური სამუშაოთი, ან კრიმინალური საქმიანობით, რაც თავისთავად განაპირობებს არასწორი მიმართულებით განვითარებას. ამასთან, დამსაქმებლებს არ შეუძლიათ 16 წლამდე მოზარდების სამუშაოდ აყვანა, რის გამოც უსახლკარო ბავშვები იძულებული არიან დაკავდნენ ისეთი არალეგალური საქმიანობით, როგორცაა ნარკორეალიზაცია, პროსტიტუცია, ყაჩაღობა და ა.შ. შესაბამისად, უსახლკარო ბავშვების ირგვლივ არსებული მძიმე ეკონომიკური ფონი აისახება არა მხოლოდ მათზე, არამედ - ზოგადად ქვეყანაზე და ზრდის ქვეყანაში არსებულ კრიმინალის მაჩვენებელს.

უსახლკარო ბავშვები, გარდა იმისა, რომ უწყვეტ შეეჭიდონ ცხოვრების უმძიმეს პირობებს, ხდებიან მომსწრეები საზოგადოებაში დამკვიდრებული სტიგმების თუ სტერეოტიპებისა, რაც ხელს უწყობს ამ ბავშვების სოციუმისგან განცალკევებას. გარდა იმისა, რომ ისინი კარგავენ კავშირს საზოგადოებასთან, ისინი ასევე კარგავენ ურთიერთობას სკოლასთან, რაც ხელს უშლის ბავშვის ინდივიდალ ჩამოყალიბებას. ბავშვისთვის განათლებისა და განვითარების უფლების არ ქონა დღევანდელ სამყაროში, ფაქტობრივად, წარმოადგენს მისთვის ჯანსაღი მომავლის არ ქონის წინაპირობებს. თუ გავითვალისწინებთ საქართველოში ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების რაოდენობასაც, თვალნათლივ დავინახავთ აღნიშნული მდგომარეობის საგანგაშო სიგნალებს, რაც კავშირშია არა მხოლოდ ხსნებულ ბავშვებთან და მათ ცხოვრებასთან, არამედ ქვეყნის მომავალთანაც.

ნაშრომი მიზნად ისახავს საქართველოში მყოფი უსახლკარო ბავშვების შესახებ არსებული ინფორმაციის მოძიებასა და გაანალიზებას, რაც მოიცავს სხვადასხვა სტატისტიკურ მონაცემებზე დაყრდნობით მიღებული ინფორმაციების შეჯერებას. აღსანიშნავია, რომ ამ პრობლემის მასშტაბურობიდან გამომდინარე, არსებობს მრავალი ორგანიზაცია, რომლებიც დაკავებულები არიან უსახლკარო ბავშვების პრობლემების შესწავლით, მათი მოგვარებითა და ამ საკითხის ირგვლივ საერთო ცნობიერების ამაღლებით. სწორედ აღნიშნული ორგანიზაციების მიერ ჩატარებული კვლევების მიხედვით მიღებული საერთო სურათის წარმოჩენაც ამ ნაშრომის ერთ - ერთ ძირითად ამოცანას წარმოადგენს. გარდა ამისა, ნაშრომის ერთ - ერთი უმნიშვნელოვანესი

მიზანი გახლავთ ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების გარშემო არსებული სტიგმებისა თუ სტერეოტიპების კრიტიკული შეფასება და მათ მიერ გამოწვეული შედეგების საერთო ანალიზი.

ნაშრომის კვლევის საგანი მოიცავს საქართველოს ტერიტორიებზე მყოფი უსახლკარო ბავშვების პრობლემებს, მათ ირგვლივ არსებულ ეკონომიკურ გამოწვევებსა და მათთან მიმართებაში გაჩენილ სოციალურ განწყობებს.

კვლევის მეთოდოლოგია

ნაშრომზე მუშაობისას გამოყენებულია მეორეული კვლევის მეთოდი, რაც გულისხმობს კვლევის განხორციელებას მეორეული წყაროების ანალიზის საფუძველზე.

ლიტერატურის მიმოხილვა

როგორც არაერთხელ იქნა აღნიშნული, საქართველოში მცხოვრები უსახლკარო ბავშვები, მათ ირგვლივ არსებული ეკონომიკური გამოწვევები და მათ მიმართ გაჩენილი სოციალური განწყობა ჩვენი ქვეყნისთვის ერთ-ერთ უმთავრეს გადაუჭრელ პრობლემას წარმოადგენს. შესაბამისად, აღნიშნულ საკითხზე მნიშვნელოვნად ამახვილებენ ყურადღებას სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციები, რომელთა ძირითად მიზანს ჩვენს ქვეყანაში ამ მხრივ არსებული პრობლემების შესწავლა და მოგვარება წარმოადგენს.

2014 წლის ივლისში ორგანიზაციამ „საქართველოს კოალიცია ბავშვებისა და ახალგაზრდების კეთილდღეობისთვის“, პროექტის „ძლიერი კოალიცია ბავშვების კეთილდღეობისთვის“ ფარგლებში, გამოაქვეყნა კვლევის ანგარიში თემაზე „ბავშვთა კეთილდღეობის რეფორმისა და ბავშვებზე ზრუნვის სისტემის შეფასება“. ანგარიში მოიცავს მრავალ მნიშვნელოვან და საკვანძო საკითხს ბავშვთა კეთილდღეობის რეფორმებზე და ბავშვზე ზრუნვის სისტემაზე. იგი მიზნად ისახავს ბავშვებზე ზრუნვის სისტემების ძირითადი მიმართულებებისა და ბავშვთა კეთილდღეობის რეფორმის შეფასებას, შესაბამისი რეკომენდაციების წარდგენას, რათა მოხდეს ბავშვთა დაცვის პოლიტიკის გაუმჯობესება.

კვლევამ გამოკვეთა ბავშვთა კეთილდღეობის სისტემის ფუნქციონირების დროს წამოჭრილი პრობლემები. ერთ - ერთი ფუნდამენტური გამოწვევა, რომელიც ამ კვლევის შედეგად გამოვლინდა, გახლავთ სოციალური მუშაკის ინსტიტუტის სწრაფი და დროული განვითარების საჭიროება. გარდა ამისა, ხაზი გაესვა ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვების არასაკმარისი მომზადების საკითხს, როგორც ფსიქოლოგიური, ისე, ფიზიკური თვალსაზრისით, რაც გამოწვეულია ამ სისტემაში არსებული სოციალური მუშაკების, ფსიქოლოგებისა თუ სხვა ექსპერტების კვალიფიკაციის დონის არასასურველი და არასაკმარისი მაჩვენებლით.

კვლევის ანგარიშში ხაზი გაესვა პოლიციის და სკოლის, როგორც ბავშვის და ოჯახის ყველაზე მნიშვნელოვანი მხარდამჭერი ინსტიტუტების არასათანადო ფუნქციონირებას და ისინი შეფასდა, როგორც ბავშვთა დაცვისა და კეთილდღეობის სისტემაში არსებული „ყველაზე სუსტი რგოლი“. აღნიშნულ ანგარიშში ვკითხულობთ: „ბავშვთა ძალადობისგან დაცვის თვალსაზრისით არსებული სისტემის ყველაზე სუსტი რგოლებია პოლიცია და სკოლა...“ (ნამიჭეიშვილი & სამაგლიშვილი, 2014)

ბავშვთა დაცვის საკითხზე კიდევ ერთ მნიშვნელოვან დოკუმენტს წარმოადგენს 2018 წელს, გაეროს ბავშვთა ფონდის მიერ ჩატარებული კვლევის საფუძველზე გამოცემული ანგარიში „ქუჩაში მცხოვრები და/ ან მომუშავე ბავშვები საქართველოში“. კვლევის მიზანს წარმოადგენს ქუჩაში მცხოვრებ ბავშვებთან დაკავშირებული ინფორმაციის შეგროვება. მათ ირგვლივ არსებული პრობლემების პრევენცია და მათი მოგვარების სტრატეგიების უკეთ შემუშავება.

კვლევის ანგარიშში ხაზი გაესვა ქუჩაში მცხოვრები და/ ან მომუშავე ბავშვების მრავალფეროვან პოპულაციას საქართველოში. ქუჩაში მცხოვრები და/ ან მომუშავე ბავშვები დაიყო გარკვეულ ქვეკატეგორიებად. ეს ქვეკატეგორიებია: 1) ქუჩაში მცხოვრები და/ ან მომუშავე ბავშვების დაყოფა იმის მიხედვით, ახლავთ თუ არა მათ მშობელი ან აქვთ თუ არა მშობელთან რაიმე სახის კონტაქტი; 2) ქუჩაში მცხოვრები და/ ან მომუშავე ბავშვების პოპულაცია

ლინგვისტური და ეთნიკური თვალსაზრისით; 3) ქუჩაში მცხოვრები და/ან მომუშავე ბავშვების დაყოფა წარმომავლობისა და ასაკის მიხედვით და ა.შ. (გაეროს ბავშვთა ფონდი, 2018).

გარდა ამისა, ზემოთ ხსენებული კვლევის ანალიზი გვთავაზობს სტატისტიკურ ინფორმაციას ქუჩაში მცხოვრები და/ან მომუშავე ბავშვების შესახებ. ანგარიშში ვკითხულობთ, რომ საქართველოში ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების სისტემური კვლევის შედეგად, რომელიც 2007 წელს ჩატარდა, მივიღეთ ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ ქვეყნის ოთხ დიდ ქალაქში: თბილისში, რუსთავეში, ქუთაისსა და ბათუმში, იმ პერიოდში საშუალოდ, 1049 უსახლკარო ბავშვი ცხოვრობდა. გარდა ამისა, კვლევის შედეგად მიღებული ინფორმაციის თანახმად, უსახლკარო ბავშვების პასუხები მათი ქუჩაში ცხოვრების გამომწვევ მიზეზებზე მოიცავდა შემდეგ საკითხებს: მშობლების არ ყოლა, სიღარიბე, განქორწინება ან მრავალჯერადი ქორწინება, ლტოლვილობა, ჯანმრთელობის პრობლემები, სხვადასხვა სახის მავნე დამოკიდებულებები ან ძალადობრივი ხასიათის ქმედებები ოჯახში, სოციალური დაცვის სისტემების არაეფექტური მუშაობა, ოჯახის მხრიდან ბავშვზე ზრუნვის შესაძლებლობის არ ქონა, სკოლის მიტოვება და სხვა. (გაეროს ბავშვთა ფონდი, 2018)

ნაშრომში ყურადღება მნიშვნელოვნადაა გამახვილებული იმ საკვანძო მიზეზებზე, რაც ბავშვების ქუჩაში მოხვედრას იწვევს. კვლევის ანგარიშში ვკითხულობთ, რომ ბავშვების ქუჩაში მოხვედრა არ არის განპირობებული მხოლოდ და მხოლოდ ამ ბავშვების სოციალურ არსებული სოციალური თუ ეკონომიკური ფაქტორებით, არამედ - ამ პრობლემის წარმოშობაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ე.წ. გარიყვის მექანიზმები, რომლებიც ზემოხსენებული კვლევის ფარგლებში მნიშვნელოვნად გამოიკვეთა. გარდა ამისა, ანგარიშში ვკითხულობთ, რომ ბავშვების ამ საგანგაშო ყოფის განმაპირობებელი მიზეზებიდან ერთ - ერთი ყველაზე ფუნდამენტურია - ამ საკითხში ჩართული სხვადასხვა ბავშვთა დაცვის ქსელების მუშაობის პროცესში წარმოქმნილი ხარვეზები.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის ყურადღების ცენტრში მუდმივად ექცევა ბავშვთა უფლებები და ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების წინაშე არსებული მნიშვნელოვანი პრობლემები. სწორედ აღნიშნული მიზეზის გამო 2021 წელს გამოსცა სპეციალური ანგარიში, რომელიც მიძღვნილი იყო ბავშვთა საყოველთაო უფლებების დაცვის კუთხით ქვეყანაში არსებული მდგომარეობის შეფასებაზე. ამავე ანგარიშში, რა თქმა უნდა, მნიშვნელოვნად გამახვილდა ყურადღება ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების საჭიროებებსა და იმ გამოწვევებზე, რასაც აღნიშნული საჭიროებები წარმოქმნის.

ანგარიშში უმნიშვნელოვანესი ყურადღება ეთმობა ბავშვების მიერ თვითმკვლელობის ან თვითმკვლელობის მცდელობის შემთხვევებს. ანგარიშში ასევე განხილულია აღნიშნული შემთხვევების გამომწვევი მრავალი სოციალურ - ეკონომიკური მიზეზი, რაც უდიდეს გავლენას ახდენს როგორც ბავშვების ცხოვრების დონის მაჩვენებელზე, ისე - მათ მენტალურ მდგომარეობაზე. აღსანიშნავია, რომ სახალხო დამცველის ანგარიშის ცნობით, მხოლოდ 2020 წელს არასრულწლოვანთა თვითმკვლელობის 14, ხოლო თვითმკვლელობის მცდელობის 54 შემთხვევა დაფიქსირდა. ეს რიცხვი 2019 წელს უფრო მაღალი იყო, როდესაც არასრულწლოვანთა თვითმკვლელობის 22, ხოლო თვითმკვლელობის მცდელობის 69 შემთხვევა გამოვლინდა. ხაზგასასმელია ისიც, რომ 2018 წლის მონაცემებთან შედარებით, 2019 წელს არასრულწლოვანთა მიერ თვითმკვლელობის ან თვითმკვლელობის მცდელობის სტატისტიკა თითქმის გაორმაგებულია, რაც ნამდვილად საგანგაშო მოცემულობას წარმოადგენს საზოგადოებისთვის და გამოკვეთს იმ ფაქტს, რომ ამ საკითხის ირგვლივ ქვეყანაში არ ხდება შესაბამისი პრევენციული ზომების გატარება. (ლომჯარია, 2021)

საქართველოს სახალხო დამცველი აღნიშნულ ანგარიშში გამოკვეთს ბავშვისთვის აუცილებელ იმ საჭიროებებს, რომელთა გარეშე არსებობაც ბავშვის უფლებების სერიოზულ დარღვევას წარმოადგენს. იგი აღნიშნავს, რომ მიუხედავად მისი აუცილებლობისა, ქვეყანა დღას მწვავე პრობლემის წინაშე ბავშვის ისეთი საჭიროებებით უზრუნველყოფით, როგორცაა თავშესაფარი, სათანადო კვება, ხელმისაწვდომობა განათლებაზე, ხელმისაწვდომობა ჯანმრთელობაზე და ა.შ. (ლომჯარია, 2021)

სახალხო დამცველი ასევე განმარტავს, რომ ქუჩაში მცხოვრები მიუსაფარი ბავშვებისთვის შეთავაზებული სხვადასხვა სახის სოციალური სერვისები უმეტეს შემთხვევაში არ არის ეფექტური, გამომდინარე იქიდან, რომ უმეტეს შემთხვევაში ბავშვები უბრუნდებიან ქუჩას და კავდებიან ისეთი შრომით, რაც საფრთხეს წარმოადგენს მათი ფიზიკური თუ მენტალური ჯანმრთელობისთვის. იგი ასევე აღნიშნავს, რომ ბავშვთა დაცვის მიზნით შექმნილი სპეციალური პროგრამები უმეტეს შემთხვევაში არ ვრცელდება ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების სრულ კონტიგენტზე. გარდა ამისა, აღნიშნული პროგრამები განიცდის როგორც მატერიალური სახის რესურსების, ისე ადამიანური რესურსების ნაკლებობას, რაც თავის მხრივ განაპირობებს იმ მოცემულობას, რა მოცემულობაც ამ ეტაპზე ქვეყანაში დგას.

სახალხო დამცველის ანგარიშში უმნიშვნელოვანესი ყურადღება ეთმობა მძიმე ფიზიკური სახის შრომით საქმიანობაში ბავშვების ჩართულობას, რაც სახალხო დამცველის ანგარიშის მიხედვით, გამოწვეულია სიღარიბის, ცხოვრების შეუსაბამო დონისა და სხვა სოციალური ფაქტორების გამო. აღსანიშნავია ისიც, რომ სახალხო დამცველის თქმით, ამგვარ საქმიანობაში ჩართულნი არიან, როგორც ქუჩაში მცხოვრები ბავშვები, ისე ის ბავშვები, რომელთაც გააჩნიათ საცხოვრებელი სახლი და ოჯახი. (ლომჯარია, 2021)

შესაბამისად, ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების საკითხი ერთ - ერთი ყველაზე მწვავე საკითხია, როგორც მსოფლიოში, ისე საქართველოში. სწორედ ამას ცხადჰყოფს ის სტატისტიკები თუ სხვადასხვა ორგანიზაციების მიწერ ჩატარებული კვლევების ანგარიშები, რომლებიც ზემოთ იქნა განხილული.

ბავშვთა ქუჩაში ცხოვრების გამომწვევი ფაქტორები

ბავშვებს სჭირდებათ განსაკუთრებული ზრუნვა. ბავშვი უნდა იყოს უზრუნველყოფილი სიცოცხლისთვის აუცილებელი ყოველი კომპონენტით მშობლისა და სახელმწიფოს მიერ. პირველ რიგში, ბავშვთა უზრუნველყოფა დაკავშირებულია ეკონომიკურ და ფინანსურ ვითარებასთან, როგორც ოჯახის, ისე - ქვეყნის.

„ბავშვის უფლებათა კონვენციის“ 27 - ე მუხლის, მე - 2 პუნქტის თანახმად: „მშობელს (მშობლებს) ან ბავშვის სხვა აღმზრდელებს ეკისრებათ ძირითადი პასუხისმგებლობა, თავისი უნარისა და ფინანსური შესაძლებლობების ფარგლებში უზრუნველყონ ბავშვის განვითარებისათვის საჭირო ცხოვრების პირობები“ - („გაერო“, 1989). დღევანდელი მოცემულობის გათვალისწინებით, სამწუხაროდ რთულია იმის თქმა, რომ ქვეყნის საზოგადოების უმეტეს ნაწილში ბავშვთა უფლებები ამ კუთხით მთლიანად არის დაცული, რადგან ქვეყანაში არსებობს ძალიან მძიმე ეკონომიკური ფონი, რაც რათქმაუნდა ართულებს ბავშვის აუცილებელი პირობებით უზრუნველყოფას. შესაბამისად, აქ იკვეთება პირველი და უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი, რაც იწვევს ბავშვის ქუჩასთან დაკავშირებას.

გასათვალისწინებელია, რომ ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების უმეტესობა მშობლებთან ერთად მოძრაობს, რადგან ქუჩაში არა მხოლოდ ბავშვები, არამედ - მათი ოჯახის წევრებიც ცხოვრობენ. აღნიშნული სახის შემთხვევები პირდაპირ კავშირშია იმ ელემენტარული ფინანსური მხარდაჭერის არ ქონასთან, რაც საჭიროა მშობლების მიერ ბავშვების პირველ რიგში, საცხოვრებელი სახლით უზრუნველყოფისთვის. ასეთი შემთხვევები საქართველოში გვხვდება ძირითადად არაქართველური წარმომავლობის ოჯახებში, რაც თავისმხრივ განპირობებულია მრავალი ფაქტორით. მათ შორის ერთ- ერთი უმთავრესი ფაქტორი შეიძლება იყოს ის, რომ ისინი ვერ შოულობენ სამსახურს, რომლის დახმარებითაც შეძლებენ იმ ელემენტარული ფინანსური წყაროების მოძიებას, რაც მათ ზემოხსენებული ელემენტარული და უპირველესი საჭიროებისთვის გამოადგებათ. გარდა ამისა, საქართველოში ხშირია ე.წ. ბოშური წარმომავლობის ოჯახების ქუჩაში ხილვა, რაც უკავშირდება როგორც მათ ეკონომიკურ ვითარებას და მათ მიმართ საზოგადოებაში არსებულ სტერეოტიპულ განწყობას, ისე თავად ამ ხალხის მიერ უკიდურესად მკაცრ დამოკიდებულებას იმის შესახებ, რომ შეიყვანონ თავიანთი შვილები სკოლაში ან მიაბარონ ისინი სხვადასხვა ბავშვზე ზრუნვის დაწესებულებებს. ამის მაგივრად, ისინი მუდმივად ირჩევენ ერთი ადგილიდან მეორე ადგილზე გადასვლას, მუდმივ მოძრაობას და რაც ყველაზე საშიშია, უფროსები თავიანთ ჩვევებს გადასცემენ ბავშვებსაც,

რომლებიც მერე თავიანთ თვითღებებს გადასცემენ ამ ყველაფერს და ასე მათ სოციალურ არსებულ ისედაც მძიმე ვითარება უფრო და უფრო მძიმდება და ეს ყველაფერი მათ ცხოვრებაში ყალიბდება, როგორც ნორმა. აღსანიშნავია ამგვარი ოჯახების დოკუმენტაციის მოუწესრიგებლობაც. ხშირ შემთხვევაში მსგავს ოჯახებს არ აქვთ პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტებიც კი, რაც იწვევს სახელმწიფოს მიერ შემუშავებული სხვადასხვა სოციალური პროგრამის მათზე ავტომატურ არიდებას.

როგორც აღვნიშნეთ, ოჯახების ეკონომიკური მდგომარეობა გახლავთ უპირველესი ფაქტორი იმისა, რომ ბავშვებს უწევთ ქუჩაში ცხოვრება, თუმცა, ამის გარდა არსებობს ოჯახებში არსებული სხვა უმნიშვნელოვანესი ფაქტორები, რაც უდიდეს როლს თამაშობს ბავშვების ქუჩასთან დაკავშირებაში.

ოჯახური ძალადობის პრობლემა ერთ - ერთი ძალიან მნიშვნელოვანი და საკვანძო ფაქტორია იმ ფაქტორებს შორის, რაც იწვევს ბავშვების ქუჩაში ცხოვრებას. 1993 წელს გამოცემულ ქუჩის და მომუშავე ბავშვების საკითხზე იტალიაში გამართული სემინარის ანგარიშში მნიშვნელოვანი ყურადღება ექცევა ისეთ სტრუქტურულ გარემოებებს ოჯახში, რაც ბავშვებში იწვევს მძიმე ემოციურ ფონს. ხსენებული ემოციური ფონი კი, ხშირ შემთხვევაში გადაიზრდება სახლიდან გაქცევის სურვილში. (Black, 1993)

ოჯახური ძალადობის კუთხით საქართველოშიც ერთ - ერთი მძიმე ვითარებაა, რაც თავისმხრივ იწვევს ბავშვების ქუჩასთან დაკავშირებას. აღსანიშნავია, რომ ძალადობა შეიძლება განხორციელდეს ოჯახის ნებისმიერი წევრის მიერ ნებისმიერ წევრთან მიმართებაში. განსაკუთრებით ხშირია მშობლის მიერ ბავშვზე განხორციელებული ძალადობა, რაც ალბათ, ყველაზე მეტად აიძულებს ბავშვებს სახლიდან გაქცევას, თუმცა, აღსანიშნავია ერთი მშობლის მიერ მეორე მშობელზე განხორციელებული ძალადობაც, რაც ასევე უმძიმესია ბავშვისთვის და უქმნის მას ისეთ ემოციურ და მენტალურ მდგომარეობას, რომ ბავშვი ერთადერთ გამოსავალს ამგვარი ძალადობრივი გარემოდან თავის დაღწევაში ანუ სახლიდან გაქცევაში ხედავს.

სახლიდან გაქცეული ბავშვების მდგომარეობა განსაკუთრებით საგანგაშოა იმ მხრივ, რომ მათ ძირითადად არ იციან იმ სოციალური სამსახურების არსებობის შესახებ, რომლებიც მას დაეხმარებიან სახლიდან გაქცევის შემთხვევაშიც კი. შესაბამისად, ბავშვი ქუჩაში რჩება სრულიად მარტო და უმწეო და გადარჩენისთვის მას უწევს ან მისთვის შეუფერებელი ფიზიკური სამუშაოს შესრულება, ან არაკანონიერი საქმიანობებით დაკავება, რაც მას ავტომატურად აშორებს სკოლას და ჯანსაღ სოციალურს.

გარდა ამისა, საქართველოში ვაწყდებით კიდევ ერთ უმძიმეს მიზეზს, რის გამოც ბავშვები აღმოჩნდნენ ქუჩაში. აღნიშნული მიზეზი გახლავთ კონფლიქტური რეგიონებიდან მოსახლეობის იძულებით გადაადგილება, რაც, რა თქმა უნდა, გამოწვეულია ომით. აუცილებლად ხაზგასასმელია ის, რომ ომში ბავშვები ხშირად კარგავენ მშობლებს და ოჯახის წევრებს. შესაბამისად, ისინი რჩებიან სულ მარტო და ქუჩაში ცხოვრება მათთვის არის ერთადერთი გამოსავალი. არის ხოლმე შემთხვევებიც, როდესაც ბავშვები ომის შედეგად კარგავენ ყველანაირ კავშირს მშობლებთან და ოჯახის წევრებთან. ბავშვებს ძირითადად არ შესწევთ უნარი, რომ მთელი ქვეყნის მასშტაბით დაკარგული ოჯახის წევრები ეძებონ, ხოლო, მშობლები უამრავი მცდელობის მიუხედავად ვერ პოულობენ თავიანთ შვილებს. ეს ყველაფერი კი, საბოლოოდ ვითარდება ისე, როგორც ვითარდება და ბავშვები რჩებიან მზრუნველობა მოკლებულები. სამწუხაროდ, საქართველოში გვყავს უამრავი იძულებით გადაადგილებული პირი. შესაბამისად, ქუჩაში ვაწყდებით იმ ბავშვებსაც, რომლებმაც ამ კონკრეტული მიზეზის გამო დაკარგეს საცხოვრებელი სახლი და ოჯახი.

შესაბამისად, გამოიკვეთა რამოდენიმე ძირითადი ფაქტორი, რაც თამაშობს უდიდეს როლს ბავშვის ოჯახისგან მოწყვეტასა და მის ქუჩის ცხოვრებასთან დაკავშირებაში. აღნიშნული ფაქტორებიდან თითოეული მათგანი უმძიმესი და უმნიშვნელოვანესია და რაც მთავარია, ორივე მათგანს შეუძლია გამოიწვიოს ისეთი შედეგები, რომელთა გამოსწორებაც ხშირად შეუძლებელი ხდება.

ქუჩაში მომუშავე ბავშვები

მას შემდეგ რაც ბავშვი ქუჩაში აღმოჩნდება, მას უწევს, აწარმოოს ბრძოლა გადარჩენისთვის. ამრიგად, ისინი იწყებენ იმაზე ფიქრს, თუ როგორ იშოვონ ფინანსები, რომლითაც შეძლებენ მინიმალური საკვების შექმნას მაინც. ბავშვები იწყებენ მუშაობას, სადაც ასევე აწყდებიან უამრავ პრობლემას.

პირველ რიგში, აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, რომ „ბავშვის უფლებათა კონვენციის“ 32 - ე მუხლის 1 - ლი პუნქტის თანახმად, ბავშვები დაცულები უნდა იყვნენ ისეთი სამუშაოს შესრულებისგან, რამაც შესაძლოა გამოიწვიოს მათი ფიზიკური, სულიერი თუ მორალური ჯანმრთელობის დაზიანება ან ხელი შეუშალოს ბავშვს განათლების მიღებასა და მასზე წვდომაში. (გაერო, 1989)

საქართველოში მომუშავე ბავშვების მდგომარეობას თუ გადავხედავთ, დავინახავთ, რომ „ბავშვის უფლებათა კონვენციის“ 32 - ე მუხლის 1 - ლი პუნქტი თითქმის ყველა ასპექტში არის დარღვეული. საქართველოში ბავშვები ეწევიან ისეთ მძიმე შრომას, როგორცაა მაგალითად: ჯართის შეგროვება; სატვირთო მანქანებზე მუშაობა; სასოფლო -სამეურნეო სამუშაოები და ა.შ. (ლომჯარია, 2021). შესაბამისად, ეს ბავშვები მოწყვეტილები არიან სკოლასა და ისეთ გარემოს, სადაც ისინი შეძლებდნენ ჯანსაღ ფიზიკურ თუ გონებრივ განვითარებას. აქედან გამომდინარე, ამ მხრივაც, ისევე როგორც სხვა მრავალი თვალსაზრისით, ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების უფლებები საქართველოში მნიშვნელოვნად არის დარღვეული.

აღსანიშნავია საქართველოში მყოფ ქუჩაში მცხოვრებ ბავშვებში გავრცელებული ერთი საინტერესო ტენდენცია. აღნიშნული ბავშვები ხშირ შემთხვევაში დაკავებულები არიან ამა თუ იმ ნივთის გაყიდვით. ხაზგასასმელია ის ფაქტორიც, რომ აღნიშნული ნივთების აბსოლუტური უმეტესობა არის მოპარული. შესაბამისად, ბავშვები დაკავებულები არიან მოპარული ნივთების გაყიდვით. აღსანიშნავია ისიც, რომ ხშირ შემთხვევაში ეს ბავშვები არიან მათზე უფროსი ადამიანების დაქვემდებარების ქვეშ, რაც მიგვანიშნებს ამ ბავშვების ირგვლივ არსებულ საგანგაშო ვითარებაზე, რომელიც გულისხმობს, რომ ქუჩაში მცხოვრები ბავშვები ხდებიან გარემუპირების ან თუნდაც მათივე ოჯახის წევრების მიერ განხორციელებული ზეწოლის ობიექტები.

გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს საშიშროება, რომელიც გულისხმობს ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების პროსტიტუციულ საქმიანობაში ჩაბმას, რაც ძალიან დიდ საფრთხეს წარმოადგენს როგორც მათი ფიზიკური ჯანმრთელობისთვის, ისე მათი ფსიქოლოგიური მდგომარეობისთვისაც. აგრეთვე, ხაზგასასმელია სქესობრივი გზით გადამდები დაავადებები, რომლისგანაც დაცული არც ერთი პროსტიტუციაში ჩაბმული ბავშვი არ არის.

1960 წელს დაარსებული შვეიცარული ბავშვთა დაცვის ორგანიზაციის მიერ, 2010 წელს გამოქვეყნებულ ანგარიშშიც მნიშვნელოვნადაა ყურადღება გამახვილებული ქუჩასთან კავშირში მყოფი ბავშვების იმ მძიმე სამუშაო პირობებზე, რაში ჩაბმაც ამ ბავშვებს უწევთ. აღნიშნულ ანგარიშშივე ხაზია გასმული იმ მოცემულობაზე, რომ ისეთი მძიმე შრომა, რისი შესრულებაც მზრუნველობა მოკლებულ ბავშვებს უწევთ, მათთვის არის ძალიან საგანგაშო მრავალი კუთხით, მათ შორის, სამედიცინო და საგანმანათლებლო თვალსაზრისითაც. (Terredeshommes, 2010)

განათლებასთან წვდომის პრობლემა უსახლკარო ბავშვებში

განათლებასთან წვდომა შედის ბავშვისთვის აუცილებელ იმ ფუნდამენტურ უფლებებში, რომელთა უზრუნველყოფაც თითოეული ბავშვისთვის გადაუდებელ აუცილებლობას წარმოადგენს. როდესაც ვსაუბრობთ საქართველოში მყოფ ქუჩაში მცხოვრებ ბავშვებზე, თვალნათელი ხდება ამ მხრივაც ქვეყანაში არსებული ძალიან სამწუხარო მოცემულობა. ქუჩაში მცხოვრები ბავშვები მოწყვეტილნი არიან საგანმანათლებლო დაწესებულებებს, რაც განპირობებულია თუნდაც ზემოთ განხილული ბავშვთა მიერ მძიმე შრომითი საქმიანობის გაწევით.

გარდა ამისა, ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების სკოლიდან მოწყვეტის ერთ - ერთი ძირითადი გამომწვევი მიზეზი ის გახლავთ, რომ მათ არ აქვთ ინფორმაცია იმასთან დაკავშირებით, თუ რა სარგებლის მომტანი შეიძლება იყოს სკოლა მათთვის. საქართველოში არსებული სხვადასხვა სოციალური დაწესებულებების მუშაობა ამ მხრივაც მნიშვნელოვან ხარვეზებს მოიცავს. ამ ბავშვების ცნობიერების ამაღლება და მათში განათლების წახალისება უნდა იყოს ნომერ პირველი ნაბიჯი, რაც აღნიშნული ბავშვების საგანმანათლებლო დაწესებულებებში ჩართვის მაჩვენებელს გაზრდის.

საქართველოს სახალხო დამცველის მიერ ხაზგასმულ იქნა ასევე საქართველოს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში არსებული მძიმე ვითარება. აღნიშნული პრობლემა ვრცელდება მთელი ქვეყნის მასშტაბით და განსაკუთრებით ეხმიანება შეზღუდული შესაძლებლობებისა და სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე პირების ირგვლივ საგანმანათლებლო დაწესებულებებში არსებულ სიტუაციას. (ლომჯარია, 2021)

ამგვარად, ჩვენთვის ნათელი ხდება საქართველოში არსებული ქუჩაში მცხოვრები ბავშვებისთვის საგანმანათლებლო დაწესებულებებში ჩართვის აუცილებლობა და ის მიზეზები, რაც აღნიშნული ბავშვების განათლებისგან იზოლაციას იწვევს.

საზოგადოების დამოკიდებულება უსახლკარო ბავშვების მიმართ

იმ ეკონომიკური სიდუხჭირისა და გაუსაძლისი ცხოვრების პირობების გარდა, რასაც ქუჩაში მცხოვრები ბავშვები ყოველდღიურად აწყდებიან, მათთვის უმძიმეს გამოწვევას წარმოადგენს საზოგადოებაში არსებული სოციალური განწყობაც მათ მიმართ, რაც ძალიან ცუდი შედეგების მომტანი შეიძლება იყოს თითოეული მათგანისთვის.

უშუალოდ, საქართველოს მაგალითზე რომ ვიმსჯელოთ, ქვეყანაში არსებობს ძალიან ბევრი სტიგმა და სტერეოტიპი, რასაც საზოგადოების ნაწილი ნებისთი თუ უნებლიეთ ახვევს თავს ქუჩაში მცხოვრებ ბავშვებს. აღნიშნულმა სტიგმებმა და სტერეოტიპებმა მნიშვნელოვნად შეცვალა საზოგადოების დამოკიდებულება მზრუნველობა მოკლებული ბავშვების მიმართ, რაც გამოიხატა იმაში, რომ მუდმივად ხდება მიუსაფარი ბავშვების ჩაგვრა, მათი ბულინგი და საზოგადოებრივი მასისგან იზოლირება.

აღსანიშნავია, რომ ამ კუთხით საზოგადოების ცნობიერების მნიშვნელოვანი ამაღლება საჭირო. საზოგადოების დიდი ნაწილი ქუჩაში მცხოვრებ ბავშვებს არ აღიქვამს ჩვეულებრივ ბავშვებად და არ გამოხატავს მათ მიმართ მზრუნველობასა და ტოლერანტობას. განსაკუთრებული აგრესია შეინიშნება არაქართველური წარმოშობის ბავშვების მიმართ, რაც შეიძლება ითქვას, გადაიზრდება საზოგადოების ქსენოფობიურ განწყობაში.

მუდმივი ჩაგვრა, ბულინგი და გარიყვა ქუჩაში მცხოვრებ ბავშვებში იწვევს თითქმის იგივე ან უარეს უკურეაქციას და ისინიც ხდებიან აგრესიულები საზოგადოების იმ ნაწილის მიმართ, ვინც არ დაეხმარება მათ მატერიალურად, ან არ იყიდის მათ მიერ შეთავაზებულ კონკრეტულ ნივთებს.

საზოგადოებაში ასევე გამოკვეთილია ქუჩაში მცხოვრებ ბავშვებზე ფიზიკური შეხებისა და ძალადობის ტენდენციაც. მეტროში, ავტობუსში ან სხვა საზოგადოებრივ ტრანსპორტში მოწყალეების სათხოვნელად გამოსული ბავშვები ხშირად ხდებიან ხელის კვრის, დაცინვის ან ირონიის ობიექტები, რაც რა თქმა უნდა, იწვევს ამ ბავშვების ფსიქოლოგიის განადგურებას. გარდა ამისა, ხშირია შემთხვევა, როდესაც ქუჩაში მოწყალეების სათხოვნელად გამოსული ბავშვები ხდებიან ვიდეო/ აუდიო ჩაწერის სამიზნეები. აღნიშნული ვიდეო/ აუდიო მასალა ძირითადად, გახლავთ დამცინავი შინაარსის. ხოლო, მას შემდეგ, რაც აღნიშნული მასალა მოხვდება სოციალურ ქსელში, ამ ვიდეო/აუდიო მასალაში აღბეჭდილი ბავშვები ხდებიან კიბერ ბულინგის მსხვერპლნიც, რაც თავის მხრივ იწვევს საზოგადოებაში ამ ბავშვების მიმართ არსებული აგრესიული დამოკიდებულების გაღრმავებას.

შესაბამისად, საზოგადოებაში არსებული სტერეოტიპები და აგრესიული განწყობა ქუჩაში მცხოვრებ ბავშვთა მიმართ იწვევს ბევრად მძიმე უკურეაქციას თავად ამ ბავშვებში და ხდება

აღნიშნული ბავშვების ჯანსაღი საზოგადოებისგან იზოლაცია, რასაც შეუძლია ამ ბავშვების და თავად საზოგადოების ძალიან სავალალო შედეგებამდე მიყვანა.

სოციალური სამსახურების მნიშვნელობა უსახლკარო ბავშვების პრობლემათა მოგვარებაში

ქუჩაში მცხოვრებ ბავშვთა პრობლემების მოსაგვარებლად სახელმწიფო მიმართავს სხვადასხვა გზებს. ამავე მიზეზით, ქვეყანაში არსებობს სოციალური სამსახურები, რომლებიც პასუხისმგებელი არიან, მუდმივ ყურადღებაში ჰყავდეთ არა მხოლოდ ქუჩაში მცხოვრები ბავშვები, არამედ ზოგადად, ყველა ბავშვი მთელი ქვეყნის მასშტაბით.

იმისათვის, რომ ქვეყანაში დაცული იყოს ბავშვთა უფლებები, საჭიროა, რომ სოციალურმა სამსახურებმა იმუშაონ შესაბამისად და გაითვალისწინონ თავიანთი სამოქმედო მიხედვით განსაზღვრული თითოეული ნორმა. თუმცა, სამწუხაროდ ჩვენს ხელთ სულ სხვა მოცემულობაა.

სოციალური სამსახურების არაეფექტური მუშაობის მიზეზით, ქვეყანაში არსებულ მრავალ თავშესაფარში არსებობს ძალადობრივი ფაქტები, რომელთა პრევენციაც, სამწუხაროდ, ჯერ კიდევ ვერ ხერხდება. ამგვარ ფაქტებზე საუბრობს სახალხო დამცველი ნინო ლომჯარია თავის ანგარიშშიც და ხაზს უსვამს იმ ფაქტსაც, რომ ქვეყანაში არ ხდება ძალადობის მსხვერპლი ბავშვების საჭიროებების დროული გამოკვეთა და მათ რეაბილიტაციაზე ორიენტირებული ქმედითი ნაბიჯების გადადგმა.

ქუჩაში მცხოვრები და მომუშავე ბავშვების საჭიროებების გამოკვეთისა და მათ ირგვლივ არსებული პრობლემების გადაჭრის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი რომ ქვეყანაში არსებული სოციალური სამსახურებია, ეს ფაქტია გამოკვეთილი 2018 წელს გამოცემულ გაეროს ბავშვთა ფონდის ანგარიშშიც. ხსენებულ ანგარიშში ყურადღება გამახვილებულია სოციალური სამსახურების ჩართულობის მნიშვნელობაზე ქუჩაში მცხოვრები და/ან მომუშავე ბავშვების წინაშე მდგარი გამოწვევების გადასაჭრელად. აუცილებელია, ხაზი გაესვას თავად სოციალურ სამსახურებში არსებულ მნიშვნელოვან ხარვეზებსა და პრობლემებს. გაეროს ბავშვთა ფონდის მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგად გამოცემული ანგარიშის თანახმად, აღნიშნული სამსახურები განიცდიან როგორც ადამიანური, ისე ინფრასტრუქტურული რესურსების ნაკლებობას. (გაეროს ბავშვთა ფონდი, 2018).

სოციალური სამსახურების გარდა, ქვეყანაში არსებობს ბევრი როგორც ადგილობრივი, ისე საერთაშორისო ორგანიზაცია, რომლებიც დაკავებულნი არიან ქუჩაში მცხოვრებ ბავშვთა საჭიროებების დადგენითა და მათზე ორიენტირებული სამოქმედო გეგმების შედგენით. გარდა ამისა, ხსენებული ორგანიზაციების მიზნებს წარმოადგენს საზოგადოებაში ცნობიერების ამაღლება მზრუნველობა მოკლებულ ბავშვებთან დაკავშირებით.

ადგილობრივი ბავშვთა დაცვის ორგანიზაციებიდან აუცილებლად გამოსაყოფია ორგანიზაცია „საქართველოს კარიტასი“ და „ბავშვი და გარემო“. ხსენებული ორგანიზაციები მუდმივად ქმნიან ახალ - ახალ გეგმებსა და პროექტებს, რომ მოხდეს ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების საჭიროებების დაკმაყოფილება და მათთვის ისეთი კულტურული თუ სოციალური ღონისძიებების შეთავაზება, რაც გამოიწვევს აღნიშნული მოწყვლადი ჯგუფის საზოგადოებასთან ინტეგრაციასა და მათ კულტურულ აღზრდას. (კარიტასი, 2022)

შესაბამისად, მრავალ კვლევაზე და ანგარიშზე დაყრდნობით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ქვეყანაში ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების ელემენტარული საჭიროებების დაკმაყოფილებას სოციალური სამსახურები ვერ ახერხებენ. აუცილებელია ხაზი გაესვას გაეროს ბავშვთა ფონდის საქმიანობას საქართველოში, გამომდინარე იქიდან, რომ ის ძირითადი პროექტები, რაც საქართველოში მიუსაფარ ბავშვთა მხარდასაჭერად ხორციელდება, სწორედ გაეროს ბავშვთა ფონდის ფინანსური თუ სხვა სახის მხარდაჭერის დამსახურებაა.

დასკვნა

ბავშვების ქუჩაში ცხოვრების გამომწვევი ფაქტორებიდან ყველაზე მნიშვნელოვანია ამ ბავშვთა ოჯახების მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობა; ამ ოჯახებში არსებული ძალადობრივი

ფონი და ქვეყანაში მომხდარი კონფლიქტების შედეგად მოსახლეობის იძულებითი გადაადგილება. ქუჩაში მომუშავე ბავშვები დაკავებულნი არიან ისეთი არაკანონიერი და ძლიერ საზიანო საქმიანობით, როგორებიცაა, პროსტიტუცია, კრიმინალი და ა.შ. ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების განათლებასთან წვდომა პრობლემატურია. ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების ირგვლივ არსებობს მძიმე სოციალური განწობილებები და იკუკავშირებს, რასაც აღნიშნული სოციალური განწყობილებები იწვევს მზრუნველობა მოკლებულ ბავშვებში.

სოციალური სამსახურები ქვეყანაში ფუნქციონირებს მნიშვნელოვანი ხარვეზებით, რაც გამოწვეულია თავად ამ სამსახურებში არსებული სხვადასხვა სახის რესურსების არ ქონითაც. გამოიკვეთა ის ზიანი, რისი მოტანაც სოციალურ სამსახურებს შეუძლიათ იმით, რომ არ არიან სათანადოდ ჩართულები ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების ირგვლივ არსებული პრობლემატური საკითხების შესწავლასა და მათ მოგვარებაში. ქვეყანაში არსებულ ადგილობრივი თუ საერთაშორისო ორგანიზაციების ჩართულობას დადებითი წვლილი შეაქვთ მზრუნველობა მოკლებულ ბავშვთა პრობლემების განხილვასა და მათი მოგვარების სხვადასხვა ალტერნატიული გზების მოძიებაში.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Black, M. (1993). street and working children . Florence : UNICEF international child development centre.
2. Terredeshommes. (2010). children in street situations . Tdh .
3. გაერო. (1989). ბავშვის უფლებათა კონვენცია. Retrieved from unicef.org : https://www.unicef.org/georgia/sites/unicef.org.georgia/files/2019-03/CRC_ge.pdf
4. კარიტასი. (2022). ქუჩასთანკავშირშიმყოფიბავშვებისმომსახურება. Retrieved from caritas.ge : https://caritas.ge/156--.html?fbclid=IwAR2sslwYT3qt5CGk2BQRDVKOUV7LSYWHNIYuMd_i-2bSBr2fxOnTQm3P79Y
5. კეთილდღეობისთვის, ს. კ. (2014). ბავშვთა კეთილდღეობის რეფორმისა და ბავშვზე ზრუნვის სისტემის შეფასება. თბილისი: ევროკავშირის მხარდაჭერით.
6. ლომჯარია, ნ. (2021). SUBMISSION OF THE PUBLIC DEFENDER OF GEORGIA TO THE UN COMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD.თბილისი: PUBLIC DEFENDER OF GEORGIA.
7. ამიჭეიშვილი, ს., სამაგლიშვილი, შ. (2014). ბავშვთა კეთილდღეობის რეფორმისა და ბავშვზე ზრუნვის სისტემის შეფასება. თბილისი.
8. ფონდი, გ. ბ. (2018). ქუჩაში მცხოვრები და/ ან მომუშავე ბავშვები საქართველოში . თბილისი: გაეროს ბავშვთა ფონდი.